

DIN LUNGA ISTORIE A PARTIDULUI

Mihnea Gheorghiu

Documentele cunoscute privind începiturile gindirii social-politice și ale mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră ne conduc cu peste un veac și jumătate de istorie în urmă. Trecut-au numai șaizeci de ani, de cind, în primăvara anului 1921, „în mai, cind rozele infloresc” — cum zicea un poet al timpului —, istoria mișcării muncitorești și socialiste din România marca o nouă treaptă de organizare și conștiință politică, prin memorabilul Congres al socialistilor care îscălea certificatul de naștere al „Partidului Comunist din România”. În acea primăvară, la Congresul I al P.C.R., națiunea sărbătoarea tocmai centenarul revoluției sociale și naționale din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, conducătorul popular care a știut că „Patria este poporul, nu tagma jefuitorilor!”

Ultimul deceniu a prilejuit apariția unei serii masive de asemenea documente (cele cinci volume publicate de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lingă C.C. al P.C.R. și altele), care au putut trece în revistă, cu multe și inedite argumente istorice, perioadele cuprinse între 1821 și 1893 (anul constituției Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România), apoi cele următoare din 1893—1900, 1900—1909, 1910—1915 și 1916—1921. Ele reflectă activitatea multilaterală a mișcării noastre muncitorești, creșterea și dezvoltarea impetuoasă a avintului revolutionar al maselor muncitoare manifestat în marile bătălii de clasă în focul cărora s-a plămădit Partidul Comunist Român; redau procesul de clarificare politică și ideologică în mișcarea muncitorească din țara noastră, proces care și-a găsit întruchiparea în triumful curentului revoluționar și transformarea partidului socialist în partid comunist. Se știe că, în cadrul acestui proces, s-a desfășurat o ascuțită luptă de opinii, o puternică înfruntare politică și ideologică.

Intr-o diviziune istorică globală, mai simplă și mai cuprinzătoare, dezvoltarea gindirii social-politice românești poate fi cuprinsă în trei perioade oarecum distințe: socialismul român premarxist, socialismul științific modern și contemporan, această din urmă perioadă imbrățișind ultimul deceniu și jumătate, etapa cea mai fertilă din istoria patriei, care a marcat o adeverată cotitură în abordarea problemelor dezvoltării economice și sociale a țării într-un spirit nou, încetătenind o viziune creatoare și dinamică, străină oricăror inchisări dogmatice și asigurind o largă deschidere spre cerințele vieții, spre realitatea politică internă și internațională, ce caracterizează România pe drumul construcției societății sociale multilateral dezvoltate.

Una din problemele preocupante și controversate ale periodizării istoriei mișcării comuniste și muncitorești internaționale este a continuității sau discontinuității ei, funcție de vechimea partidelor din diferite țări, de contribuția specifică, de originalitatea și diversitatea etapelor străbătute de fiecare, înainte și după preluarea conducerii internaționale de către Comintern și în sfîrșit după desființarea acestuia din urmă, mai exact după încheierea perioadei (staliniste) monocentriste.

În ceea ce ne privește, ideologia P.C.R. nu a făcut și nu face caz de discontinuitate, de o „rupere” a firului istoric, această poziție contrazicînd nu numai faptele, dar și concepția materialist-istorică și dialectică, despre progresul structurilor și al conștiinței sociale. Continuitatea dialectică la care ne referim constă în urmărirea cursului just al istoriei partidului nostru, îmbinînd legitățile generale cu particularitățile creșterii în condițiile specifice istoriei poporului român, într-o direcție neîntreruptă și inseparabilă: popor-partid-popor, aşa precum azi, de 23 August, oamenii muncii din țara noastră defilează sub cele două drapele îngemăunate: steagul roșu și tricolorul. Definind cu claritate raportul dintre teorie și practică, ideologia partidului nostru se pronunță fără echivoc, în Programul P.C.R., pentru un socialism științific creator aplicat realității social-politice și economice a României.

În ceea ce privește legăturile sale internaționale, Partidul nostru n-a acceptat, niciodată, o situație de subordonare și încazarmare, la ordinele unui „stat-major” străin de interesele reale ale poporului român (așa cum gresit s-a petrecut, o vreme, pînă s-a revenit la o situație mai bună) și azi „acționează consecvent pentru dezvoltarea relațiilor de prietenie și solidaritate cu toate partidele comuniste și muncitorești, pentru întărirea unității și colaborării lor pe baza egalității și respectului reciproc, a dreptului fiecărui partid de a-și stabili de sine stătător linia politică, strategia și tactica revoluționară”. Promovăm, de asemenea, o largă colaborare cu partidele socialiste și social-democrate, cu alte partide democratice, cu mișcări de eliberare națională, cu toate forțele progresiste, antimperialiste, considerînd că solidaritatea tuturor acestor forțe are o deosebită importanță în realizarea destinderii și păcii”¹.

Sirul incomensurabil al luptelor revoluționare pentru libertate și democrație se impletește strîns cu țesătura intimă a istoriei omenirii, chiar dacă politologii moderni nu au convenit teoretic asupra sferei și conținutului exact al noțiunilor de „revoluție” și „democrație”, ca și al aceleia de „libertate”. De aceea s-a putut spune că, în numele lor, s-au aglomerat eroi și martiri, fapte admirabile, dar și crime reprobabile. Glorioasa istorie a partidelor comuniste și muncitorești nu putea fi străină de toate acestea, nedespărțită fiind de restul istoriei moderne și contemporane. Ideile se nasc și cresc, unele dispar în uitare, altele reapar și se dezvoltă pe alt făgas, încărcate cu experiența acumulată de generațiile următoare. Personalități neglijate, sau înlăturate, la vremea lor, sunt reconsiderate și reactualizate.

Despre această istorie zbuciumată, ale cărei efecte și consecințe fac parte integrantă din actualitatea internațională, atât socialistă cit și

¹ Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Congresul al XXVI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, în „Scînteia” din 25 februarie 1981.

capitalistă, s-au scris și apar numeroase cărți și reviste, în care figurează, desigur, cercetări și informații și despre noi. Ele nu coincid, fiindcă nu există, în această privință, o „literă de evanghelie”. Se difuzează, inerent, analize incomplete, erori, sau calomnii. De exemplu : „Partidul Comunist Român a fost fondat la 8 mai 1921. În cursul majorității perioadei interbelice P.C.R. a fost ilegalizat. Faționat și controlat de Internaționala comunistă dominată de sovietici, partidul a avut prea puțin sprijin popular”². Multe edituri burgheze publică literatură de inspirație marxistă, la cererea cititorilor, de obicei lucrări pseudo-marxiste, în care adezorii „interpretările” pătimașe frizează ignoranță. O industrie majoră de literatură anticomunistă, dar și de informare „obiectivă” privind partidele și țările socialiste se dezvoltă acum în S.U.A. Asemenea lucrări se prezintă chiar seducător din punct de vedere editorial, publicate mai ales cu concursul marilor universități americane.

De aceea orice lămuriri și judecăți reale de valoare sănt binevenite, în completarea celor existente.

Rădăcinile adinei, morale și politice, ale istoriei Partidului nostru se află în mișcarea progresivă a straturilor profunde ale societății românești, a maselor populare, care s-au ridicat, în cadrul răscoalelor și revoluțiilor succesive, împotriva exploatației și asupririi, pentru libertate și dreptate socială, pentru progresul națiunii noastre, pregătind noua societate de astăzi, a patriei sociale, independente și înfloritoare. În acest proces revoluționar, în această modificare progresivă profundă, vreme indelungată un rol principal l-a jucat țărăniminea, așa cum a subliniat, în repetitive rânduri, secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Acest raționament fundamental a fost evocat și de unii dintre vechii fruntași ai P.C.R. în momente în care, — sub influența unor teorii adoptate fără discernămînt — , a existat tendința de a se neglijă un adevăr istoric : „desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și transformarea ei în revoluție socialistă se leagă în România — mai mult decît în Europa apuseană — de lupta pentru atragerea țărănimii”³.

Progresul secular al ideilor democratice și socialiste în România își are sursele în documente și acte programatice, de-o vîrstă cu altele similare din Europa, căci pînă și socialismul utopic pătrunse în țările române, cîstigînd partizani în rîndul unor intelectuali progresiști și care s-a concretizat în forme originale, precum falansterul de la Scăieni—Prahova, creat în 1835 din inițiativa lui Teodor Diamant. Apoi, revoluția de la 1848 și contactele ei cu mișcarea revoluționară din Occident au înlesnit de timpuriu cunoașterea programului Internaționalei intemeiate de Marx și Engels. Toate acestea se leagă între ele, exercitînd o influență specifică asupra dezvoltării luptei revoluționare, apariției primelor forme de organizare muncitorească din România, în a doua jumătate a veacului trecut, pînă la legătura directă cu creatorii socialismului științific.

Dezvoltarea marii industrii și finanțe, în cooperare interesată cu marea proprietate agrară, laolaltă cu pătrunderea intensivă a capitalului străin în sectoarele de bază ale economiei naționale, au stimulat condițiile

² Richard F. Staar (editor) 1980, *Yearbook on International Communist Affairs*, Hoover Institution Press, Stanford, 1980, p. 59.

³ Lucrețiu Pătrășcanu, *Studii economice și social-politice 1925—1945*, București, Edit. politică, 1978, p. 204.

obiective și subiective ale luptelor de clasă, — de variață intensitate și atingind niveluri diferite ale puterii politice —, în care clasa muncitoare s-a găsit de aceeași parte a baricadei cu țărânimă exploatată și cu intelectualitatea socialistă, în frunte cu proletariatul revoluționar. Această alianță socio-politică întrinsecă e o altă caracteristică a mișcării muncitorești din România, în perioada ei extensivă în care se înțelegea că „proletariatul e o categorie specială socială, strins legată de alte categorii sociale, care caracterizează o anumită societate, o formă de conviețuire. Tehnica și gradul de productivitate la care a ajuns societatea hotărăsc o anumită formă de producere, forma capitalistă, hotărăsc anume relații între oameni, diferențierea societății în anumite clase, precum și lupta dintre ele. Toate acestea — proletariatul, marea industrie, gradul de dezvoltare tehnică, productivitatea muncii, anumite clase, anumite lupte între clase și.a.m.d. — sint tocmai acele condiții obiective care sunt necesare pentru transformarea societății, după cum gradul de dezvoltare a proletariatului, cultura lui revoluționară etc. sint condiții subiective necesare pentru transformarea societății”⁴.

Aprecierile secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la crearea și rolul istoric al Partidului Comunist Român au scos de la început în evidență continuitatea și generalizarea procesului revoluționar, menționind faptul că și din operele lui Marx și Engels reiese că ei au privit cu simpatie lupta eroică desfășurată de poporul român pentru eliberarea națională și socială, pentru unirea într-un singur stat național, pentru scuturarea jugului asupriri și dominației străine, într-o epocă în care se intensificau și relațiile dintre socialistii români de pe ambele versante ale Carpaților, se creau legături tot mai strinse între proletariatul din Muntenia, Moldova și Transilvania. Acțiunile tot mai puternice de luptă și de organizare ale muncitorilor, ca și răscoalele țărănești din ultimele două decenii ale veacului trecut, au determinat și au fost determinate de evoluția economică, social-politică și ideologică a societății românești, în condițiile cînd „mișcarea socialistă din România devenise, după diferite dibuiri, pur marxistă, atât din punctul de vedere al teoriei, cît și din punctul de vedere al practicii” (Constantin Mille), conducind la înființarea unui partid politic, muncitorește, unit și puternic la scară națională.

Iată cum descrie și caracterizează tovarășul Nicolae Ceaușescu crearea partidului politic al clasei muncitoare din România, într-o pagină a cărei valoare se impune astăzi în literatura noastră istorică și de aceea ținem să o reproducem în întregime⁵:

„Lucrările congresului, care a avut loc la București, în zilele de 31 martie — 3 aprilie 1893, salutate cu entuziasm și urmările cu profund interes de muncitorimea din întreaga țară, au statuat înființarea partidului politic marxist al clasei muncitoare — Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România. Acest eveniment a intrat în istoria noastră ca moment de excepțională însemnatate pentru destinele luptei revoluțio-

⁴ Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 5, București, Edit. politică, 1978, p. 306.

⁵ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății sociale multilaterale dezvoltate*, vol. VIII, București, Edit. politică, 1972, p. 262—263.

nare a proletariatului și a maselor muncitoare, ca momentul ce marchează înfăptuirea organizării politice a clasei muncitoare pe scară națională. Partidul clasei muncitoare din România, înființat în 1893, pe baza principiilor socialismului științific, a teoriei de clasă a lui Marx și Engels, și-a asumat din prima clipă misiunea istorică de a conduce lupta revoluționară pentru cucerirea puterii politice de către proletariat și celelalte mase muncitoare de la orașe și sate, pentru transformarea socialistă a societății românești. Anul 1893 este anul nașterii detașamentului revoluționar, de avangardă, al clasei muncitoare din România. *Iată de ce putem spune, cu deplin temei, că adevăratale începuturi ale Partidului Comunist Român – care continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului și își are rădăcinileimplintate adine în mișcarea muncitorească, socialistă din a doua jumătate a secolului trecut – coincid cu începutul activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară marxistă, creat cu 8 decenii în urmă.*

Cursul ulterior al dezvoltării organizatorice și politico-ideologice a partidului a condus, după unele meandre previzibile, în deceniul următor, la o mai bună închegare a forțelor revoluționare ale clasei muncitoare, Congresul socialist din 1910 statuind constituirea Partidului Socialist-Democrat din România, care se proclamă în mod solemn „*vlăstar al vechii rădăcini socialiste, pe care nimic nu a putut-o distrugă*”, continuatorul firesc al Partidului creat în 1893.

Nu este în intenția noastră de a reserie istoria antebelică a partidului socialistilor români, care se prezenta, în primăvara anului 1921, cu un efectiv de aproximativ 150 000 de membri și simpatizanți de pe tot teritoriul patriei reînregrite, ceea ce impunea reorganizarea partidului în vederea înfruntării cu burghezia, pentru puterea politică. Din enormul volum de documente ce puteau furniza cercetătorului istoriei partidului nostru o serie de date extrem de utile, spre a înțelege situația exactă a momentului politic următor, o parte lipsesc din dosarele arhivei și n-au putut fi încă recuperate.

Reluăm deci, în continuare, pasajul respectiv, lămuritor, din cuvintarea conducătorului partidului nostru, rostită la 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare, referitor la acea perioadă: „În această perioadă, socialistii români de frunte întrețin legături strinse, cu reprezentanții Internationalei a III-a, cu insuși Vladimir Ilici Lenin, cu care poartă discuții privitor la condițiile în care urma să aibă loc afilierea partidului la Internaționala Comunistă. Exprimându-și de la bun început adeziunea față de principiile leniniste ale partidului de tip nou, ei au formulat, totodată, o serie de obiectii cu privire la amestecul Cominternului în stabilirea compoziției organelor de conducere ale partidului – considerind, pe bună dreptate, că acesta este un drept legitim al propriului partid –, precum și cu privire la o serie de analize și aprecieri eronate făcute de Comintern la adresa situației din România. Justețea acestor puncte de vedere ale socialistilor români se relevă cu claritate în lumina experienței istorice a mișcării muncitorești din ultima jumătate de veac.

Răspunzind necesităților obiective ale dezvoltării sociale a țării noastre, reprezentanții socialistilor români hotărăsc la Congresul din mai 1921, prin vot unanim, transformarea partidului socialist în Partidul

Comunist Român. Prin aceasta se ridică pe o treaptă superioară activitatea detașamentului de avangardă, revoluționar al clasei muncitoare din România. Partidul comunist, continuatorul direct al mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare făurit în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe un plan superior, în noile condiții ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională. Toamna de aceea apreciem acest moment ca un moment de răscrucie în dezvoltarea României noi¹.

Însușirea de căpătenie, originală și memorabilă, a creării acestui mare Partid, acum 60 de ani, constă în *forța și coeziunea lui la nivel național*, fiind primul partid politic din România care s-a prezentat unit și reprezentativ, din punct de vedere teritorial, organizatoric și național, după proclamarea statului român național și unitar. În același timp, el a fost *singurul partid democratic, reprezentând toate categoriile de oameni ai muncii* de la orașe și de la sate și întreaga clasă muncitoare din România deoarece cei o jumătate de milion de muncitori sindicalizați constituiau rezervorul de cadre declarat al partidului socialist-comunist și a apărut firesc ca președintele sindicatelor, muncitorul G. Cristescu deputat în Parlament, să fie primul secretar general al P.C.R.

Evenimentele ulterioare au putut confirma, sau infirma, unele din aprecierile conducerii tinărului Partid Comunist din România, care numai după trei ani de activitate intra în ilegalitate, o hotărire de asemenea insuficient susținută prin ceea ce deținem din documentele timpului. Tot din păcate o parte a fostului partid nu a urmat hotărîrea adoptată la Congresul din 1921, constituindu-se într-un partid social-democrat separat, ceea ce a adincit sciziunea politică în rindul clasei muncitoare din România.

Constrins de forțele de represiune ale statului burghezo-moșieresc la o supraviețuire eroică, folosind cele mai diverse forme de luptă, Partidul Comunist din România a continuat să dețină, cu consecvență, capacitatea de a fi organizatorul și conducătorul clasei muncitoare, în asprele bătălii ce-au urmat. Această capacitate a crescut pe măsură ce conducerea partidului a fost deținută de reprezentanții direcți ai clasei muncitoare, de fiii clasei muncitoare care trăiau și activau în România. Marea demonstrație antifascistă, manifestația populară din 1 Mai 1939 desfășurată sub semnul unității dintre comuniști și socialisti, a constituit o exemplificare demonstrativă a *unirii cu poporul*, condiție sine qua non a victoriilor comuniștilor din orice țară. Refacerea unității organizatorice și politice a clasei muncitoare s-a relevat astfel ca un obiectiv necesar și hotăritor în lupta victorioasă pentru cucerirea puterii politice și edificarea socialismului în România.

Se știe că abia către sfîrșitul sec. al 18-lea au început să apară, în țările române, relații de producție de tip capitalist. Una din cele mai actuale probleme teoretice ale revoluțiilor moderne de eliberare socială și națională a oferit cercetării istorice românești un teren fertil de investigație în cadrul recentelor studii și sesiuni științifice dedicate mișcării revoluționare din Transilvania conduse de Horia, cu două veacuri în urmă. Populația (majoritară) română se afla, pe atunci, redusă de opre-

șiunea feudalismului străin (minoritar) la o stare nedreaptă și absurdă, prin modificarea abuzivă a statutului ei de *najlune* cu drepturi juridice firești, în *categorie socială privată* de drepturile ei legitime, într-un raport tipic determinat de relația: exploataitori-exploatați, din care decurge istoricește inevitabil *situația revoluționară*. În lunga istorie a luptei pentru dreptate și libertate a poporului român, această situație tipică a îmbrățișat de cele mai multe ori *caracterul specific de luptă contra jafului și cotropirii străine* (cu care exploataitorul autohton se afla adeseori într-o poziție de complicitate, antipatriotică și antidemocratică), precum apare, patru decenii după Horia, în proclamația revoluționară a lui Tudor Vladimirescu, apoi în documentele pașoptiștilor români și în altele, de mai tîrziu, ale căror ecouri reapar în programele mișcării socialiste din România.

Clasele și categoriile sociale oprimate (și în primul rînd proletariatul de la orașe și sate, în acțiune) constituie factorul determinant în modificările social-politice cruciale consemnate de istoria modernă și contemporană; totuși, nu se poate susține fără echivoc primatul clasei asupra națiunii și cu atît mai puțin de a se ajunge la ignorarea expresă a fenomenului național, așa cum au procedat unii ideologi dogmatici prevalindu-se de faptul că Marx nu a dat o definiție anume națională, el indicind doar, prin sinonimie, alte realități socio-politice și economice precum: „țară”, „stat”, „clasa conducătoare” sau „societatea” însăși.

S-a putut astfel constata că apariția și dezvoltarea istorică a mișcărilor de eliberare națională din secolul nostru au schimbat și datele teoretice ale problemei naționale, dovedind că eliberarea națională nu este neapărat rezultatul eliberării sociale și că uneori este însăși condiția ei. Istoria mondială a veacului demonstrează și că, în multe din conflictele internaționale cunoscute (indiferent de orinduirea socială a țărilor în chestiune, uneori chiar „țări socialiste”), conștiința identității naționale s-a manifestat cu un ascendent pronunțat asupra conștiinței de clasă. Teoria luptei claselor, — elaborată cu peste un secol în urmă într-un stadiu incipient —, trebuie aprofundată și fundamentată pe baza argumentelor oferite de noile structuri, interne și internaționale, ale societății contemporane.

Are muncitorul patrie? Formula inițială a fost denaturată. Epigonii marxismului necreator au perpetuat prea lungă vreme și o altă teorie, potrivit căreia, acceptînd totuși națiunile ca atare, le categorisește după criteriul mărimii și puterii materiale, îndrîtuindu-le pe cele mai mari să le integreze pe celelalte, mai mici sau dispersate („rămășițe din mari popoare”), considerate ca incapabile să se elibereze singure, ajungînd pînă la apologia colonialismului din secolul trecut („prin eucerirea Indiei, englezii au introdus acolo cea mai mare revoluție socială pe care a cunoscut-o vreodată Asia”). Aprecieri similare s-au făcut și la adresa altor imperii europene, cotropitoare de teritorii din trupul țărilor mai mici. Socialiștii români de pe întreg cuprinsul țării au salutat cu îndreptățit patriotism infăptuirea statului național unitar român în 1918. Patria muncitorilor noștri s-a numit și se numește România. În interviul acordat ziarului „L'Unità”, cu cîțiva ani în urmă, secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, adăuga: „este adevărat, noi am criticat

încă de mult unele teze vechi — la care, de altfel, pe vremea cînd exista, Cominternul a renunțat el însuși — potrivit căror România ar fi fost un stat multinațional. Această teză nu corespunde realității, ea nu ținea seama de faptul că constituirea statului național român unitar a fost o necesitate obiectivă a dezvoltării României — lucru despre care a vorbit la timpul său Marx și apoi Lenin, încă în 1914".

Moștenirea teoretică marxistă despre raportul dintre caracterul de clasă și cel național constituie și principalul punct de plecare pentru dezvoltarea concepției asupra relației *nățional-internațional*. Absența unei concepții marxiste finalizate și universal valabile, în politologia curentă, accentuează totuși complexitatea problemei în zilele noastre, indeosebi acolo unde internaționalismul e conceptualizat într-o hermeneutică anistorică ce contribuie la adincirea complexității cadrului mondial.

În abordarea tuturor acestor probleme, un rol hotărîtor revine forței și experienței mișcării socialiste și muncitorești. De aceea, internaționalismul trebuie să se realizeze într-un chip practic nou, adică să pornească de la recunoașterea diversităților, acceptînd posibilitatea de a încerca experiențe diferite, dreptul fiecărui popor de a-și alege singur soarta, pentru că „*internaționalismul*” nu poate fi, desigur, o simplă sumă mecanică a intereselor naționale, dar nici un concept abstract, dincolo de interesele concrete ale clasei muncitoare din fiecare țară și din toate țările, interese convergente în respectul mutual al suveranității naționale, în promovarea colaborării și prieteniei dintre popoare.

În odiscea ideii, pentru cel ce crede cu adevărat în destinul de pace și libertate al omenirii, între „național” și „universal” nu există contradicții antagonice. Au existat și există contradicții fundamentale, ca acelea dintre iobagi și feudali, dintre proletarii exploatați și patronii exploataitori, dintre monopoluri și întreaga națiune, sau dintre trusturile „multi-naționale” și oamenii muncii din toate țările în care acele trusturi acționează. În ultimele cazuri, problema națională împrumută alte dimensiuni, implicate în trăsăturile definitoare ale societăților contemporane avansate și putem descifra perspectivele dezvoltării lor istorice la diferite nivele: economic și tehnico-organizatoric, socio-politic și ideologic etc.

În aşa-numita doctrină a convergenței, în care se amestecă teorii similare dar și contradictorii, de la J. K. Galbraith la M. Duverger, la modă astăzi, ca și altele, — generate mai ales de incertitudinea relațiilor dintre cele două sisteme, în cadrul noii revoluții tehnico-științifice, crizei energiei etc. —, evoluția raportului național-internățional nu se clarifică, ci împinge la noi și grave confuzii, prin ambiguitatea și diversitatea soluțiilor preconizate pentru societatea viitoare, amenințată tot mai evident de agravarea „*polarizării globale*” în cîteva *zone de influență supranățională*, de primejdia reîmpărțirii lumii după criterii în care „*dispariția statului și a națiunii*” nu mai prezintă nici măcar garanția teoretică a păcii mondiale din textele clasicilor socialismului științific, ci tocmai dimpotrivă. Dacă am reduce sfera tuturor raționamentelor la fatalismul „*liber consumit*” al blocurilor și al marelui protectorat, s-ar ajunge implicit la rezolvarea problemelor prin lichidarea lor, la trecerea cu tăvălugul politico-economic și chiar militar peste realități socio-istorice undamentale, la minorizarea culturilor naționale (ale „*micii națiuni*”

bineînțeles), la izolarea ideilor (stîjenitoare) de egalitate, libertate și umanitate și a purtătorilor de cuvînt ai acestora.

Europa, — continentul în care a apărut mișcarea muncitorească, teoria marxistă și prima Revoluție Socialistă —, e preocupată de aşa-numitul proces al bipolarismului, al alienării teoriei convergențelor pe plan mondial, inclusiv a teoriei privind raportul ierarhic dintre național și internațional (pe care practica revoluționară dintr-o perioadă revolută îl justificase în vederea „revoluției sociale mondiale imediate”).

Pornind de la cunoșcuta premisă a lui Marx că „numai o națiune liberă poate să-si îndeplinească obligațiile sale internaționale”, apar e evident că un sistem ierarhic de relații nu consolidează internaționalul în sistemul raportului național-internațional, ci dimpotrivă, favorizează și întărește tendințele naționaliste și hegemoniste și ne reintroduce în lumea unor concluzii nerealiste și perimate, sau menite unui trist viitor.

Vocația istorică de solidaritate a clasei muncitoare nu se poate traduce în termenii unor funcții și direcții lineare, ai unui raport mecanic dirijat, ci reclamă respectarea deosebirilor obiective de interes dințre țări și popoare și a contradicțiilor interne și externe intemeiate pe ele, iar coordonarea acestor interese în spiritul solidarității și conștiinței de clasă nu se poate realiza decât pe baza principiilor recunoscute ale egalității și independenței, pentru că dispariția națiunii este și un act al dispariției clasei.

Interdependența istoriei politice și a celei socio-economice și culturale europene și mondiale, întrepătrunderea istoriei unui popor cu aceea a altor popoare, relația dialectică dintre istoria națională și istoria universală, iată cîteva dintre ideile acceptate azi, de majoritatea istoricilor și polilogilor din toate țările, după cum rolul claselor sociale, al maselor populare, în determinarea destinului istoric al națiunilor, a dobîndit o certă prioritate în istoriografia ultimului deceniu. Relevarea, în acest context, de către secretarul general al P.C.R. și sublinierea rolului națiunii ca „un factor puternic de progres și civilizație în lumea contemporană” reprezintă o contribuție teoretică actuală, extrem de oportună la definiția clasică a națiunii și la conceptul ce stă în centrul ei în acest moment hotăritor pentru înțelegerea universului etnic în expansiune din unele regiuni ale planetei, pentru noul internaționalism și lupta pentru pace, dintr-o lume fără precedent în tensiune și transformare revoluționară.

În plan teoretic, noțiunea de Revoluție exprimă „o schimbare radicală și bruscă a unui sistem politic sau a unei structuri sociale, cu sprijinul activ al unei părți importante a populației”. Revoluția politică este o componentă fundamentală a revoluției sociale care dinamizează și realizează trecerea puterii de stat din mîinile clasei perimate, din punct de vedere istoric, în mîinile clasei progresiste.

Aceste teorii, pe care le-am numi „clasică”, nu aparțin numai secolului nostru, sau doar claselor socialismului științific care au elaborat conceptul revoluției sociale, ci ele vin mai de mult din perioada pregătirii și infăptuirii marilor revoluții democratice din Europa și din alte continente, pornite pe baza lozinelor, ideilor progresiste ale „libertății, egalității și fraternității”, ale „drepturilor omului și cetățeanului”, ale „suveranității poporului” și dreptului națiunilor de a fi stăpîne în țara lor și de a-și decide singure soarta pe acest pămînt. Toate mișcările de

eliberație națională au fost acte politice revoluționare, de mai mică sau mai mare importanță istorică. Avind în vedere caracterul social și socio-economic inherent fiecărei dintre revoluțiile pe care le cunoaște istoria, științele politice au trasat fenomenelor revoluționare niște parametri comuni, sau „legi obiective”, din care ar decurge procesele specifice ale fiecărei revoluții în parte; a existat și tendința unor „modele” obligatorii.

Stiuț fiind că fascismul a apărut abia după primul război mondial, iar imperialismul nu-i mai vechi de un secol, Epoca modernă și contemporană ne oferă tot mai multe exemple ale unor mișcări și revoluții de eliberație națională cu caracter antifascist sau antiimperialist mai pronunțat.

Lupta de eliberație națională exprimă, implicit, o politică de suveranitate națională. În ce privește țara noastră — avind experiența tragică a evenimentelor din 1939/1940 și a consecințelor Dictatului fascist și imperialist de la Viena, — actul victorios de la 23 August 1944 a reprezentat, totodată, cea dintâi afirmație majoră a României, a voinei independente și unanim a poporului român *de a se pune capăt politiciei de dominație, de forță, și „diktat”, pentru a se asigura dezvoltarea liberă și independentă a tuturor națiunilor*, condiție primordială a stabilității unui climat de dreptate și pace în lume. În felul acesta, caracterul antifascist și antiimperialist al Revoluției noastre de Eliberație națională și socială de la sfîrșitul ultimului război mondial apare ca o premisă și o permanență a însuși programului politic, de mai tîrziu, al partidului și statului, al României socialiste, suverane și independente.

În lucrările sale, tovarășul Nicolae Ceaușescu — referindu-se la actul politic de la 23 August 1944 —, a făcut o profundă analiză a situației revoluționare, precum și a principiilor organizatorice, strategice și tactice care, în condițiile unei crize politice revoluționare, *la nivel național*, — cuprinzînd, deci, experiența tuturor categoriilor sociale —, au determinat Partidul nostru să ia inițiativa și apoi conducerea acelui moment istoric hotărîtor, exprimat prin: insurecția națională armată, răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și în continuare prin Războiul contra ocupanților hitleristi și horthiști pentru eliberarea patriei, alături de coalitia antihitleristă, de armata sovietică.

În alte țări, răsturnarea vechiului regim s-a produs prin război civil, sau prin lupte parlamentare și extraparlamentare, prin revoluții de palat, sau lovitură de stat, unele chiar cu caracter contrarevoluționar și antinațional.

Forma cea mai propice de infăptuire a revoluției noastre politice, în acele coordonate specifice, a fost stabilită de Partidul nostru pe baza cunoașterii condițiilor și particularităților concrete din țara noastră. Caracterul național și popular al revoluției române de eliberație se revendică de la procesul revoluționar de mai lungă durată, în care se inscrie *lupta istorică de eliberare națională și socială*, care la noi începea la 1784, în Ardeal, cu revoluția lui Horia, a continuat în Oltenia și Muntenia, cu revoluția lui Tudor Vladimirescu, s-a maturizat și extins în toate principatele române, Muntenia, Moldova și Transilvania, în anul 1848 și același întreg proces a condus, prin alte grele sacrificii, la dobândirea Independenței și crearea Statului național unitar. Apariția proletariatului organizat, crearea Partidului clasei muncitoare din România în 1893, au marcat, în profunzime, istoria poporului român; muncitorimea, Partidul, comuniș-

tii manifestindu-se în România modernă ca forța cea mai revoluționară a societății, înscriindu-și pe steagul lor de luptă lichidarea oricărei forme de exploatare a poporului român și a naționalităților conlocuitoare. La noi, lupta de eliberare națională s-a indreptat, concomitent și progresiv, către eliberarea țării de sub dominația economică și politică străină, de sub exploatarea țărilor imperialiste clasice, inclusiv imperialismul german.

Partidul nostru, teoreticienii săi, corifeii gindirii social-politice din România au accentuat *unitatea organică a revoluției naționale cu cea socială în condițiile capitalismului și imperialismului, apoi ale apariției și instaurării fascismului* în mai multe țări (Italia, Germania, Ungaria, Bulgaria și altele) — fiindcă poporul român nu a suferit „jugul” fascist și nici un fel de jug și nici libertatea nu i-a fost dăruită de alții. Programul și planul nostru de acțiune, al rezistenței noastre antifasciste și-a asumat atât sarcinile politice, cît și cele sociale, în conformitate cu situația exactă a României burghezo-democratice, care era, acum 41 de ani, înconjurată de primejdii la toate hotarele și lipsită de orice sprijin internațional.

Înțelegerea istorico-politică exactă a catastrofei în care era impinsă de regimul antipopular întreaga națiune și a dezastrelor războiului ce a urmat, a mobilizat cele mai limpezi conștiințe ale poporului, din toate straturile sociale, întreaga armată română și comandanții ei, inclusiv monarhia.

În această bătălie n-a fost vărsată nici o picătură de singe românește în lupte fratricide, n-a fost nevoie de un război civil, pentru că s-a produs într-un consens național. Politica înțeleaptă de largi alianțe politice a Partidului Comunist Român (politica exemplară, dacă judecăm bine, chiar și pentru situația revoluționară de astăzi, din alte țări) a facilitat conducerea procesului de revolutionizare, starea insurecțională și pregătirea actului politic consecutiv : războiul eliberator cu cotropitorii străini, fasciști și imperialiști.

Învățăminte istoriei se prezintă azi ca un mobilizator îndemn la acțiune pentru asigurarea păcii, înțelegерii și colaborării internaționale.